Valvira
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Dnro V/41845/2020

12.1.2021

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

StV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne Sosiaali- ja terveysvaliokunnan etäkuulemisasiantuntijakutsu 13.1.2021

Lausunto Hallituksen esityksestä HE 245/2020 vp eduskunnalle laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta (Valvira) annetun lain mukaan viraston tehtävänä on huolehtia mm. tartuntatautilaissa (1227/2016) ja terveydensuojelulaissa (763/1994) sille säädetystä lupahallinnosta, ohjauksesta ja valvonnasta. Tartuntatautilain 12 §:n mukaan Valvira ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa valvonnan ja siihen liittyvän ohjauksen toimeenpanossa, yhteensovittamisessa ja yhdenmukaistamisessa.

Lakiesityksen 59 c §:ssä (määräykset ja pakkokeinot) Valviralle säädettäisiin uusi tehtävä, ilmoitusvelvollisuus kunnalle 58 c §:n (sisätilojen ja ulkotilojen toimenpiteet) ja ilmoitusvelvollisuus kunnalle tai aluehallintovirastolle 58 §:n (laajaan tartunnanvaaraan liittyvät toimenpiteet) tai 58 d §:n (asiakkaille ja osallistujille tarkoitetut tilat) pykälien nojalla asetetun velvollisuuden tai rajoituksen merkittävästä rikkomisesta.

Lakiesityksellä arvioidaan olevan yhteiskunnallisia vaikutuksia erityisesti paljon palveluita tarvitsevien iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden palveluihin ja sitä kautta heidän toimintakykyynsä ja hyvinvointiinsa. Toimenpiteillä olisi vaikutusta muun muassa näiden henkilöiden henkilökohtaisen vapauden ja itsemääräämisoikeuden täysimääräiseen toteutumiseen tilanteissa, joissa he siirtyisivät omasta kodistaan sosiaalihuollon toimintayksikköön (s.55). Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttamisen yhteiskunnallisia vaikutuksia tulisi täsmentää, koska lakiesityksen ensimmäisen keskeisen ehdotuksen mukaan aluehallintoviraston päätöksellä voitaisiin poiketa siitä, miten kunnallisen järjestämisvastuun piiriin kuuluvat sosiaali- ja terveyspalvelut muutoin järjestetään. Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttamisen yhteiskunnallisia vaikutuksia tulisi kuvata riittävässä ensimmäisen keskeisen ehdotuksen edellyttämässä laajuudessa.

Lakiesityksen 9 a §:n (sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttaminen) säännöskohtaisissa perusteluissa perusteina on esitetty lukuina (s. 69 ja 70) vain yliopistollisten sairaanhoitopiirien erityisvastuualueiden tehohoitokapasiteettia. Perusteluissa tulisi esittää vastaavat laskelmat myös ajankohtaisista pitkäaikaisen laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen paikkamääristä.

Pykälän 9 a1 momentin 3 kohdan säännöskohtaisissa perusteluissa (s.71,72) tulisi korostaa kaikkien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden riittävän osaamisen varmistamista.

kirjaamo@valvira.fi Puhelin 0295 209 111 www.valvira.fi

PL 43, 00521 Helsinki
Ratapihantie 9, 00520 Helsinki
Faksi 0295 209 700

Koskenranta 3, 96100 Rovaniemi
Faksi 0295 209 704

Pykälän 9 a 2 momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan kuntia ja kuntayhtymiä velvoittavat koskevat päätökset tehtäisiin kohdistaen ne tiettyyn potilas- tai asiakasryhmään tai sen osaan, eivätkä ne siis kohdistuisi esimerkiksi tiettyihin nimettyihin henkilöihin (s.72). Toimivaltuudet ohjata yleisemmin sosiaali- ja terveydenhuoltoa ovat jossain määrin ristiriidassa sen kanssa, että päätökset kohdistettaisiin tiettyyn (tarkemmin määrittelemättömään) potilas- tai asiakasryhmään tai sen osaan. Esimerkkinä on käytetty tiettyjen (tarkemmin määrittelemättömien) leikkausten keskittämistä. Tiettyjen leikkausten keskittäminen saattaa edellyttää myös tehohoitokapasiteettia, joten leikkausten keskittämisen yhteydessä on otettava huomioon myös tehohoitopaikkojen kokonaistilanne. Pykälän 3 momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan 1 ja 2 momentin mukaisia toimivaltuuksia voisi käyttää ainoastaan välttämättömyysperusteen täyttyessä eli silloin, kun velvoite on välttämätön riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi. Lakiesityksestä tulisi ilmetä, miten käytännössä tulisi arvioida välttämättömyysedellytystä suhteessa toimivaltuuden luonteeseen (s.73).

Lakiesityksen 9 a §:n 6 momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan päätös ei saa vaarantaa asiakkaiden ja potilaiden oikeutta riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin eikä asiakas- ja potilasturvallisuutta. Lakiesityksen 9 a §:n 9 momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan mahdollisuutta uudistaa annettu päätös ei rajattaisi enimmäismäärää koskevalla sääntelyllä, koska toimivaltuuksilla pyrittäisiin viime kädessä turvaamaan ihmisten hengen ja terveyden kannalta välttämättömät palvelut. Riittävät ja välttämättömät sosiaali- ja terveyspalvelut eivät voi olla käytännössä toistensa synonyymejä. Lakiehdotuksessa tulee määritellä riittävät ja toisaalta hengen ja terveyden kannalta välttämättömät sosiaali- ja terveyspalvelut. Onko 9 a §:n nojalla tarkoitus turvata koko väestölle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut vai hengen ja terveyden kannalta välttämättömät sosiaali- ja terveyspalvelut. Vaikeassa epidemiatilanteessa resurssit tosiasiallisesti riittäisivät korkeintaan hengen ja terveyden kannalta välttämättömien sosiaali- ja terveyspalvelujen antamiseen koko väestölle. Lakiesityksen mukaan aluehallintoviraston päätös ei kuitenkaan mahdollistaisi poikkeamista muusta sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevasta lainsäädännöstä kuten ammattihenkilöitä tai asiakkaiden ja potilaiden oikeuksia koskevasta sääntelystä. Potilaslain (785/1992) 3 §:n mukaan potilaalla on oikeus hyvään ja terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä. Myös potilaslain 3 §:n soveltamisen kannalta riittävien ja välttämättömien sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä hyvän hoidon määrittäminen tässä lakiesityksessä selkiyttäisi säännösten soveltamista.

Lakiesityksen 58 c §:n (toimenpiteet covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi) 1 momentin kohtaan 2) tulisi säännösten yhdenmukaistamiseksi lisätä kasvosuojusten käyttäminen, jolloin kohta kuuluisi ”asiakkaille ja osallistujille annetaan riittävän etäisyyden ylläpitämistä, käsien puhdistamista, kasvosuojusten käyttämistä ja muita vastaavia tartuntojen leviämistä estäviä käytänteitä koskevat toimintaohjeet.”

Lakiesityksen 58 d §:ssä (asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käytön edellytykset covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi), 58 e §:ssä

(henkilöliikennettä koskevat toimenpiteet covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi) ja 58 f §:ssä (matkustajamäärän väliaikainen rajoittaminen covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi) säädettäväksi ehdotettu ilmaantuvuusluku (25/100 000/14 vrk) sekä 58 g §:ssä (tilojen väliaikainen sulkeminen asiakkailta ja osallistujilta covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi) säädettäväksi ehdotettu ilmaantuvuusluku (50/100 000/14 vrk) tulisi numeerisen muodon sijaan säätää sanallisesti esimerkiksi ”epidemian leviämisvaiheen uhassa”.

Lakiesityksen 59 b §:ssä (tarkastukset) säädetään määräaikaisesta muutoksesta. Terveydensuojelulain 4 §:n nojalla Valvira ohjaa terveydensuojelulain toimeenpanoa ja valvontaa. Ehdotuksen 59 b §:n 4 momentissa todetaan, että kunnan terveydensuojelulain nojalla toimivaltaiset toimielimet tai viranomaiset voivat mainitun lain nojalla tekemänsä tarkastusten yhteydessä tarkastaa tartuntatautilain mukaisten velvoitteiden ja rajoitusten noudattamisen. Ottaen huomioon mitä tartuntatautilain 7 ja 12 §:ssä on säädetty, jää esityksessä epäselväksi, mikä Valviran ohjausrooli on ehdotetun 59 b §:n 4 momentin mukaisten tarkastusten osalta. Esityksessä tulisi tarkentaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Valviran roolit tartuntatautilain mukaisten tarkastuksien ohjauksessa.

Tartuntatautilain voimassa olevaa 68 §:ää (olosuhteet karanteenin ja eristämisen aikana) ehdotetaan muutettavaksi siten, että karanteeni ja eristäminen toteutetaan ensisijaisesti yhteisymmärryksessä henkilön kanssa tämän asunnossa, terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa, turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa tai muussa karanteeni- tai eristämispäätöksen tekijän hyväksymässä ja osoittamassa paikassa, jossa sairastuneen tarvitsema hoito voidaan varmistaa. Voimassa olevan 68 §:n mukaan karanteeni ja eristäminen on toteutettava siten, että henkilön oikeuksia ei tarpeettomasti rajoiteta. Henkilöllä on oikeus pitää yhteyttä toimintayksikön ulkopuolelle tavalla, joka ei aiheuta tartuntavaaraa muille. Lakiesityksen 68 §:n säännöskohtaisista perusteluista tulisi ilmetä, miten tässä yhteydessä ensisijaisesti yhteisymmärryksessä toteuttamista tulkitaan suhteessa päätöksentekoon henkilön tahdosta riippumatta. Lisäksi tähän 68 pykälään ehdotettu kohta ”Jos karanteeni- tai eristämispäätös tehdään henkilön tahdosta riippumatta, tulisi muotoilla ”ensisijaisesti yhteisymmärryksessä tekemisen kanssa” yhdenmukaisesti, jolloin se kuuluisi esimerkiksi näin ”henkilön tahdosta riippumaton karanteeni tai eristäminen toteutetaan…” Säännöskohtaisista perusteluista tulisi ilmetä perustelut näille tahdosta riippumattomille päätöksille.

Ratkaistu: 12.01.2021
Ratkaisija: Henriksson Markus
Virka-asema: Ylijohtaja
Esittelijät:
Pöllänen Riitta, Ylilääkäri

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.